

MUSTAQILLIK YILLARIDA QASHQADARYO VILOYAT MUSIQALI DRAMA TEATRI FAOLIYATI

G'aniyev Bobur,

Qarshi davlat universiteti o'qituvchisi

<https://orcid.org/0009-0000-6349-3197>

UDK: 94(575.1)

Annotatsiya. Mazkur maqolada mustaqillik yillarida Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatri faoliyati haqida fikr yuritilgan. Teatr binosining yangidan ta'mirlanishi, yaratilgan shart-sharoitlar, teatr aktyorlari tomonidan sahnalashtirilgan asarlar, jamoaning turli gastrol va festivallardagi ishtiroki xususida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: "O'zbek teatr", Tohir va Zuhra», «Layli va Majnun», «Farhod va Shirin», «Yoriltosh», «Ravshan va Zulxumor», «Xolisxon», «Nurxon», «Ezop», «Suqrot», «Tristan va Izolda», «Arshin mol-olon», «Ayajonlarim», «Toshbolta oshiq», «Oltin devor», «G'ariblar».

Аннотация. В данной статье рассматривается деятельность Кашкадарьинского областного музыкально-драматического театра в годы независимости. Была дана информация о недавней реконструкции здания театра, созданных условиях, работах, поставленных актерами театра, участии коллектива в различных гастролях и фестивалях.

Ключевые слова: «Узбекский театр», «Тахир и Зухра», «Лайли и Меджнун», «Фарход и Ширин», «Ёрилташ», «Равшан и Зулхумор», «Холисан», «Нурхан», «Эзоп», «Сукрот», «Тристан и Изольда», «Аршин Мол-Олон», «Аяжонларим», «Любовник камня», «Золотая стена», «Чужие».

Abstract. This article discusses the activities of the Kashkadarya regional musical drama theater during the years of independence. Information was given about the recent renovation of the theater building, the created conditions, the works staged by the theater actors, the team's participation in various tours and festivals.

Keywords: "Uzbek Theater", Takhir and

Zuhra", "Layli and Majnun", "Farkhod and Shirin", "Yoriltash", "Ravshan and Zulxumor", "Kholishon", "Nurkhan", "Aesop", "Sukrot", "Tristan and Izolda", "Arshin Mol-Olon", "Ayajonlarim", "Stone Lover", "Golden Wall", "Strangers".

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION).

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikni qo'lga kiritgan dastlabki yillardan boshlab teatr san'atida ham tub o'zgarishlar yuz berdi. Davlatimiz tomonidan respublika hududidagi teatrlar rivojiga alohida e'tibor qaratildi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan 1995-yil 28-oktyabrda "O'zbekistonda teatr va musiqa san'atini yanada rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" qaror qabul qilindi. Mazkur qaror asosida mavjud teatrlarning moddiy texnika bazasi mustahkamlash masalasiga alohida e'tibor qaratildi.

МУНОКАМА (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1998-yil 26-martdagi "O'zbekiston teatr san'atini rivojlantirish to'g'risida"gi farmoni qabul qilindi[1]. Ushbu farmonda O'zbekistonda asrlar osha yashab kelayotgan tomosha san'ati an'alarini o'rganish, boyitish va targ'ib qilish, teatr san'atini har tomonlama rivojlantirish, moddiy-texnik negizini yanada mustahkamlash, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ma'naviy-ma'rifiy islohotlarda teatr arboblarning faol ishtirokini ta'minlash, milliy va umumbashariy qadriyatlarni tarannum etuvchi badiiy barkamol sahna asarlari yaratish, yuqori malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojni to'laroq qondirish masalalari ko'rsatib o'tildi. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat ishlari vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi va Moliya

vazirligi birgalikda Toshkent davlat san'at institutining drama, musiqali teatr, qo'g'irchoq teatri, kino, teleradio, sahna rassomligi, san'at menejmenti bo'yicha mutaxassis kadrlar tayyorlash doirasini kengaytirish, o'qitish uslubini jahon andozalari darajasiga ko'tarish chora-tadbirlarini ishlab chiqish, respublika teatr tashkilotlarining, ayniqsa, viloyatlardagi teatr muassasalarining malakali dramaturg va rejissyorlarga bo'lgan katta ehtiyojini hisobga olib, oliy ma'lumotli, iqtidorli yoshlardan dramaturg va rejissyorlar tayyorlovchi ikki yillik oliy kurslar tashkil etish, ushbu kurslar davlat buyurtmasi va shartnoma asosida faoliyat yuritishi kabi masalar farmonda belgilab qo'yildi[2]. Mazkur yilda madaniyat ishlari vazirligi tizimida va teatr ijodiy xodimlari uyushmasi qoshida "O'zbek teatr" ijodiy-ishlab chiqarish birlashmasi tashkil etildi. Birlashma, teatr jamoalariga xalqimizning boy ma'naviy olamini, uning madaniy merosi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat hissini uyg'otuvchi spektakllar yaratishda, iste'dodli yoshlarni teatrga jalb qilishda, teatrlarning moddiy-texnikaviy bazasini mustahkamlashda, ijodiy xodimlarni ijtimoiy himoya qilish kabi vazifalarni amalga oshirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ydi[3].

O'tish davrining qiyinchiliklariga qaramasdan Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatri ham o'zining ijodiy va tashkiliy faoliyatini yangi davr talablari asosida shakllantirishga e'tibor qaratdi. Xususan, shu davrda teatrning repertuari rang-barang mavzudagi va yangi janrdagi dramatik asarlar bilan boyitildi. Teatr jamoasi o'z ijodiy faoliyati davomida ijro etilayotgan sahna asarlarining ko'proq milliy, xalqning ruhiyatiga orzu-istaklariga hamohang bo'lishiga harakat qildi. Juda katta ijodiy kuchni o'z bag'riga olgan teatr jamoasi o'z repertuarini voha ijodkorlarining asarlarini sahnaga olib chiqish orqali ancha boyitib bordi.

2016-yil 29-iyuldagi 246-sonli qarorga muvofiq Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatridan M.Toshmuhammedov nomi olib tashlandi va Qashqadaryo viloyat musiqali

drama teatri deb yuritila boshlandi[4]. Respublikamizda musiqali teatr san'atining rivojlanishida Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatrining o'rni beqiyosdir. Mashhur san'at ustalari O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan san'at arboblari Raimjon Komiljonov, Sadriddin Salimov, O'zbekiston xalq artistlari Farog'at Raxmatova, Ikroma Boltayeva, Sharif Qobilov, Sur'at Po'latov, Muxtarama Nosirova, Omon Beganjiyev, Xusan Amirqulov, Mirza Azizov, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artistlar Baxrom Kamolov, Jamil Ashurov, Majit Mamatov, Xayit Mustafaqulov, Hamida Ibragimova, Nazira Voxidova, Lola Xoliqova, Yoqub Rajabov, Aliqul Tulayev, Muxiddin Majidov, Tojiddin Murodov, Haqberdi Amirqulov, Odiljon Ismoilov hamda Muxarram Fayzullaeva, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi Gulchexra Axmedova, ustoz san'atkorlar Zaynab Samiyeva, Ashirali Xoliqov, Tolib Jalilova, Hazratqul Amirqulov, Baxtiyor Elmurodov, Baxodir Mustafoev, Salohiddin A'zamov, Elmurod Rasulov, Halima Isroilova, Mamatqul Jalilov, Xol Rajabov, Fayzullo Ochilov, Mustafo Madaliyev, Turdi Jumayev, Toshpo'lat Axmedov, Aziza Bobomurodova Sabo Jalilova, Saygul Gulmurodova, Odiljon Ismoilov, Muxarram Fayzullayeva kabi san'atkorlar aynan mazkur teatrdagi ijod qilgan ustoz san'atkorlar hisoblanadi. Shuningdek, o'zbek san'atida o'ziga xos o'ringa ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, Baxodir Yo'ldoshev teatr repertuaridagi "Nodirabegim" spektaklini sahnalashtirib, juda katta muvaffaqiyat qozonadi. Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatrida O'zbekiston Respublikasi san'at arboblari Olimjon Salimov, Karim Yo'ldoshev, Mansur Ravshanov, Isoq To'rayev kabi yetuk rejissyorlar teatr repertuaridagi eng sara spektakllarni sahnalashtirib kelmoqda. Xalqimizning sevimli san'atkori O'zbekiston xalq artisti Zulayho Boyxonova ham o'z ijod faoliyatini aynan shu teatrdan boshlagan. Teatr sahnasida «Tohir va Zuhra», «Layli va Majnun», «Farhod va Shirin», «Yoriltosh», «Ravshan

va Zulxumor», «Xolisxon», «Nurxon», «Ezop», «Suqrot», «Tristan va Izolda», «Arshin mol-olon», «Ayajonlarim», «Toshbolta oshiq», «Oltin devor», «Gʻariblar», «Hiylai shaʼriy», «Mullatoʻychi», «Oqibat», «Jannatga yoʻl», «Sohibqiron», «Bir oʻlib koʻraychi», «Chimildiq», «Devona», «Ruhlar isyoni», «Qaytarmikan umr bahori?...» kabi yuzlab oʻzbek va chet el mumtoz asarlari sahnalashtirildi.

2017-yilda Oʻzbek Milliy akademik drama teatrining rejissyori A.Xolmoʻminov tomonidan A.Avloniyning “Advokatlik osonmu..?” spektakli sahnalashtirildi. Mazkur spektakl Toshkent shahrida ijodiy gastrol safarida boʻldi. Shuningdek teatr jamoasi Qoraqalpogʻiston respublikasi Moʻynoq tumanida boʻlib oʻtgan “Orol baliqlaridan 99 turdagi taomlar” gastronomik festivalida, “Orol va Moʻynoqning qayta tiklanishi” ekofestivalida hamda Berdaq va Ajiniyoz ijodiga bagʻishlangan sheʼriy-musiqiy xalqaro festivalida E.Aʼzamning “Orol bobo” spektakli bilan ijodiy gastrol safarida boʻldi.

Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasi tomonidan 2018-yil 5-yanvardagi “2018-2022 yillarda davlat teatrlarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash va ularning faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari dasturi toʻgʻrisida”gi qarori qabul qilindi. Ushbu qarorga asosan Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatrini taʼmirlash uchun 7 milliard 800 million soʻm ajratildi. Teatrning moddiy-texnika bazasini rivojlantirish maqsadida koʻpgina amaliy va moddiy yordam koʻrsatildi. Jumladan, 829 million soʻmga katta monitor, 378 million

soʻmga teatr sahnasi uchun parda olib berildi. Zarur mebel va jihozlar olish uchun teatr hisobiga 2 milliard soʻm moddiy mablagʻ ajratib berildi.

2018-yil 13-14 noyabr kunlari Oʻzbekiston xalq shoiri, Oʻzbekiston qahramoni A.Oripovning “Jannatga yoʻl” spektakli bilan Muqimiy nomidagi musiqali drama teatrida ijodiy gastrol safarida boʻldi. Shuningdek, Oʻzbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi tashabbusi bilan tashkil etilgan anʼanaviy “Ehtirom-2018” taqdimot marosimida ishtirok etdi. Mazkur tadbirda Ch.Aytmatovning “Oq kema” spektakli “Yilning eng yaxshi spektakli” nominatsiyasi va qimmatbaho sovgʻalar bilan taqdirlandi. 2019-yilda “Seni kuylaymiz zamondosh” Respublika 5 teatr festivalida T.Murod asarlari asosidagi O.Salimovning “Xush vaqt” spektakli bilan ishtirok etdi. Ushbu festivalda Momosuluv obrazini yaratgan Sojida Ashirova “Eng yaxshi ayol obrazi” nominatsiyasini qoʻlga kiritdi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Xullas, mustaqillik yillarida Oʻzbekiston hududida faoliyat koʻrsatayotgan teatrlar faoliyatini tubdan yaxshilash maqsadida bir nechta qonun va qarorlar qabul qilindi. Qashqadaryo viloyat teatri faoliyatida ham tub oʻzgarishlar sodir boʻldi. Teatr binosini yangidan taʼmirlandi. Uning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash chora-tadbirlari koʻrildi. Teatr aktyorlari tomonidan yangi asarlar sahnalashtirildi va turli xildagi gastrol va festivallarda ishtirok etib, yaxshi natijalarga erishdi.

ADABIYOT VA MANBALAR ROʻYXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES):

1. <https://lex.uz/docs/211910>
2. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси. – Тошкент, 1998. 4-сон. 61-модда.
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995-йил 28-октябрдаги “Ўзбекистонда театр ва мусиқа санъатини янада ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 415-сон қарори.
4. Худойназарова Ш. Улкан ютуқларнинг мустаҳкам пойдевори.// Қашқадарё. 2024 йил 19 август.